

N.B. Bíodh na freagraí i nGaeilge ach amháin nuair nach gá sin.

CUID A

Cloisfidh tú giota cainte ó bheirt daoine óga sa chuid seo. Cloisfidh tú gach giota díobh **faoi dhó**. Beidh sos ann tar éis gach giota a chloisfidh tú chun seans a thabhairt duit na ceistanna a bhaineann leo a fhreagairt. Éist go cúramach leis na giotáí cainte agus líon isteach an t-eolas atá á lorg sna greillí ag **1** agus **2** thíos.

1. AN CHÉAD CHAINTEOIR

Ainm	<i>Síle Ní Dhonnabháin</i>
Cad as do Shíle?	
Cén obair a dhéanann tuismitheoirí Shíle?	
Cén saghas éadaí is maith léi?	
Cad ba mhaith le Síle a bheith aici amach anseo?	

2. AN DARA CAINTEOIR

Ainm	<i>Seán Ó Duibhir</i>
Cén bhliain a rugadh Seán?	
Cá bhfios dúinn gur páiste aonair é Seán?	
Cé leis a bhfuil Seán ina chónaí?	
Cén fáth a gcaitheann Seán go leor ama i mBéal Feirste?	

CUID B

Cloisfidh tú fógra agus píosa nuachta sa chuid seo. Cloisfidh tú gach ceann díobh **faoi dhó**. Éist go cúramach leo. Beidh sos ann tar éis gach ceann díobh chun seans a thabhairt duit na ceistanna a bhaineann leo a fhreagairt.

1. FÓGRA

(a) Cá háit a mbeidh Scléip ar siúl?

(b) Cé hiad na scoláirí a bhfuil Scléip ag freastal orthu?

(c) Cén deis iontach a thugann Scléip do na scoláirí?

2. PÍOSA NUACHTA

(a) Cén uair a tháinig an míol mór i dtír ar an trá?

(b) Luaigh **dhá** phointe eolais **eile** faoin míol mór.

(i) _____

(ii) _____

CUID C

Cloisfidh tú **dhá** chomhrá sa chuid seo. Cloisfidh tú gach comhrá díobh **faoi dhó**. Cloisfidh tú an comhrá ó thosach deireadh an chéad uair. Ansin cloisfidh tú ina **dhá** mhír é an dara huair. Beidh sos ann tar éis gach míre díobh chun seans a thabhairt duit an cheist a bhaineann leis an mír sin a fhreagairt.

1. COMHRÁ A hAON

An Chéad Mhír

(a) Cén t-agallamh a bhí ag Méabh ar maidin?

An Dara Mír

(b) Conas a d'éirigh le Méabh san agallamh?

(c) Luaigh pointe **amháin** eolais faoin árasán atá ag muintir Áine.

2. COMHRÁ A DÓ

An Chéad Mhír

(a) Cén fáth a bhfuair Máнас bearradh gruaige?

(b) Cé mhéad airgid a bhailigh Máнас?

An Dara Mír

(c) Luaigh pointe **amháin** faoin íobairt a rinne na daoine a bhí maol cheana féin.

Scríobh freagraí ROINN II i do fhreagarleabhar.

Ceist 1. Freagair A agus B anseo.

A (20 marc)

Léigh an píosa iriseoireachta seo agus freagair na ceisteanna a ghabhann leis.

Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

GaelGHÁIRÍ

1. Is leigheas fóna é an gáire croíúil ar chúraimí an tsaoil. Déanann racht gáire maitheas dúinn. Is maith linn go léir na cairde gealgháireacha mar ní féidir linn gan gáire a dhéanamh nuair a bhímid ina gcuideachta. Sin an chúis a mbíonn tóir ar an ngreann againn, ar scéalta grinn, ar leabhair ghrinn, ar scannáin ghrinn, ar chlár ghrinn ar an teilifís agus ar an raidió, agus ar sheónna grinn a dhéanann daoine mar Dhara Ó Briain, Des Bishop, Oliver Callan agus Mario Rosenstock.

Dara Ó Briain

2. Tá traidisiún fada geamaireachta agus grinn sa Ghaeilge. Tá an traidisiún sin le feiceáil go soiléir sna fiseáin agus sna míreanna greannmhara a bhíonn ar www.tuairisc.ie, an iris idirlín is déanaí sa Ghaeilge. Is tráthúil mar sin gur bunaíodh club nua grinn sa Ghaeilge le déanaí. GaelGHÁIRÍ an t-ainm atá air. Is iad Andy Ó Faoláin agus Eoin P. Ó Murchú a bhunaigh an club. Le linn Mhí na Nollag, 2013 a lainseáladh é. I gClub Chonradh na Gaeilge i mBaile Átha Cliath a bhí GaelGHÁIRÍ lonnaithe i dtús báire ach tá siad tar éis imeacht ar camchuart timpeall na hÉireann ó shin.

3. Tá seónna déanta as Gaeilge ag GaelGHÁIRÍ i mBaile Átha Cliath, i mBéal Feirste agus i go leor de chontaetha na tíre, Corcaigh, Ciarraí, Dún na nGall, Gaillimh agus Laois, mar shampla. Bhí baint ag GaelGHÁIRÍ leis an mír ghrinn, 'Raidió Raiméis', ar Raidió na Life anuraidh. Bhíodh sé le cloisteáil ar an Aoine ar an gclár *An Bricfeasta Blasta*. Is stáisiún nua é, mar dhea, Raidió Raiméis, a thugann léargas dúinn ar shaol an raidió in Éirinn. Is féidir éisteacht le Raidió Raiméis fós ar phodchraoltaí Raidió na Life.

4. Ní hiad na fir ghrinn ná na mná grinn céanna a bhíonn ar an ardán gach oíche nuair a bhíonn GaelGHÁIRÍ ar an mbóthar. Nuair a bhí siad sa Róisín Dubh i nGaillimh ar an 7 Márta, 2015, mar chuid de Sheachtain na Gaeilge, ba iad na réaltaí a bhí ar stáitse an oíche sin ná Kevin McAleer agus Michael Mee. Bhí togha oíche ag gach duine i gCathair na dTreabh an oíche sin.

5. Tá os cionn tríocha duine, idir fhir agus mhná, tar éis bheith ar stáitse sna seónna go léir a chuir GaelGHÁIRÍ ar siúl ar fud na tíre go dtí seo. Nuair a thug an club cuairt ar Bhéal Feirste ar an 4 Lúnasa, 2015, bhí Aideen McQueen, Martin Angolo, Seán T. Ó Mealaigh agus a chara Pato, Pádraig Breathnach, Ger Staunton agus Paddy McDonnell ar an stáitse in éineacht le McAleer agus Mee. Bhí scoth na hoíche ag gach aon duine.

Ceisteanna (iad ar cómharc)

- (i) (a) Cén fáth ar maith linn na cairde gealgháireacha?
(b) Cén saghas club é GaelGHÁIRÍ?
- (ii) (a) Cén uair a lainseáladh GaelGHÁIRÍ?
(b) Cá háit i mBaile Átha Cliath a raibh an club lonnaithe i dtús báire?
- (iii) Luaigh **dhá** rud faoi Raidió Raiméis.
- (iv) Breac síos **dhá** rud faoin ócáid a bhí ag GaelGHÁIRÍ i nGaillimh.
- (v) Luaigh **dhá** phíosa eolais ón sliocht thuas a léiríonn go bhfuil ag éirí go maith le GaelGHÁIRÍ.

In ainm an fhada

Is leigheas fóna é an gáire croíúil ar chúraimí an tsaoil.

B (20 marc)

Léigh an píosa iriseoireachta seo agus freagair na ceisteanna a ghabhann leis.
Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

An Taobh Istigh ar An Taobh Amuigh

1. Bhí an scannán beochana, *Inside Out*, sna pictiúrlanna anuraidh. An caidreamh idir déagóirí agus a dtuismitheoirí is téama don scannán. Ba é Pete Docter, stiúrthóir an scannáin, a scríobh an scéal. Deir Docter go bhfuil Riley, príomhcharachtar an scannáin, bunaithe ar a iníon féin, Elle. Páiste gleoite ba ea Elle, í féinmhuiníneach, dea-bhéasach, cúirtíseach, sona, gealgháireach. Tháinig athrú uirthi, áfach, nuair a bhain sí na déaga amach. Chaill sí muinín aisti féin agus d'éirigh sí tostach, dúr agus taghdach. Ach tháinig sí as.
2. Sa scannán, faigheann athair Riley post nua agus bogann an teaghlach ó Minnesota go San Francisco. Tiontaítear saol Riley bunoscionn. Athraítear na rudaí a thugann míniú cinnte dá saol; an teaghlach, a cairde, iompar daoine agus an haca, mar shampla. Ar nós gach duine eile, is trína cuid mothúchán a dhéanann Riley iarracht déileáil leis na hathruithe seo.
3. Cuirtear an scéal os ár gcomhair i bhfoirm meafair. Tá ceanncheathrú na mothúchán istigh i gceann Riley agus is ansin a tharlaíonn an t-aicsean ar fad. Tá cúig mhothúchán luaite: Gliondar, Faitíos, Fearg, Déistin agus Brón. Déantar pearsantú orthu. Baineann a thréithe féin le gach pearsa díobh agus cónaíonn gach mothúchán ar a oileán féin. Cuireann gach mothúchán a chomhairle féin ar Riley. Bíonn easaontas idir na mothúcháin uaireanta faoin gcaoi is fearr le saol Riley a threorú. Nuair a bhíonn easaontas ar siúl, déanann Gliondar a dhícheall an tsíocháin a choimeád. Nuair a bhíonn na mothúcháin ag obair as lámha a chéile bíonn Riley i dtiúin lena timpeallacht nua.
4. Cad a shíl na léirmheastóirí den scannán? Thaitin an téama go mór le formhór na léirmheastóirí, agus an tslí ar láimhseáil an stiúrthóir é. Dúirt na léirmheastóirí gur cuid den saol réadúil é an t-aighneas idir déagóirí agus a dtuismitheoirí. Dúirt siad freisin go gcabhraíonn scannán mar seo le tuismitheoirí a bpáistí féin a thuiscint i mblianta achrannacha na ndéaga. Tá críoch shona ar an scannán ach bhí léirmheastóirí ann a shíl go raibh an chríoch rónéata ar fad. Ba mhór an trua nár fágadh críoch an scéil gan insint, dar leo. Ar an dóigh sin, bheadh dúshlán ann don lucht féachana na críocha difriúla a oibriú amach dóibh féin.
5. Scannán taitneamhach greannmhar é *Inside Out*. Ardaítear ceisteanna ann agus tugtar freagraí ar chuid acu. Cé hí an mise ceart? Cé hé an mise ceart? Is mó mé i mise amháin. Tá mothúcháin dhifriúla againn agus cuidíonn siad linn déileáil leis an saol. Ní mór glacadh leo. Tá an fhearg agus an déistin chomh tábhachtach leis an ngliondar agus leis an mbrón. Ag fás aníos a bhíonn an duine ar feadh a shaoil. Bímid de shíor ag athrú. Is ag foghlaim na scileanna lenár mothúcháin a láimhseáil a bhímid agus ní tharlaíonn sé sin thar oíche. Sin bun agus barr an scéil.

Ceisteanna (iad ar cómharc)		Na Mothúcháin
(i)	(a) Cén téama a phléitear sa scannán <i>Inside Out</i> ?	Gliondar
	(b) Cén fáth a dtiontaítear saol Riley bunoscionn?	
(ii)	(a) Cén gnó a bhíonn ag Gliondar nuair a bhíonn easaontas idir na mothúcháin?	Faitíos
	(b) Conas a chabhraíonn an scannán <i>Inside Out</i> le tuismitheoirí?	
(iii)	(a) Cad a shíl cuid de na léirmheastóirí de chríoch an scannáin?	Fearg
	(b) Cad a fhoghlaimímid de réir mar a bhímid ag fás aníos?	
(iv)	Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó? 'Is carachtair sa scannán iad na mothúcháin dhifriúla.'	Déistin
	Alt 1; Alt 2; Alt 3; Alt 4; Alt 5. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)	
(v)	Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó? 'Nochtaíodh tuairimí difriúla sna léirmheasanna i dtaobh an scannáin.'	Brón
	Alt 1; Alt 2; Alt 3; Alt 4; Alt 5. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)	

Scríobh freagraí ROINN III i do fhreagarleabhar.

Ceist 2. Freagair **A** agus **B** anseo.

A (10 marc)

Bhí rólghlacadh ar siúl sa rang. Ghlac Síle Ní Ghadhra ról Constance Gore-Booth. Scríobh sí an cuntas seo thíos ina dialann san Aimsir Láithreach. D'iarr an múinteoir uirthi ansin é a scríobh san Aimsir Chaite.

Léigh an cuntas a scríobh Síle ina dialann. Ansin athscríobh i do fhreagarleabhar é agus cuir na briathra atá sa chló trom san **Aimsir Chaite**.

Sampla: Bhí eastát mór i gContae Shligigh ag m'athair, Henry Gore-Booth.

Constance Gore-Booth

Tá eastát mór i gContae Shligigh ag m'athair, Henry Gore-Booth. **Tugann** sé lámh chúnta do na tionóntaí bochta ar an eastát. **Ní chónaím** i gContae Shligigh le tamall anuas. **Is** léir dom go raibh saol pribhléideach agam agus mé ag fás aníos. **Caithim** mórán ama agus airgid ag plé leis na cúiseanna is ansa le mo chroí, go háirithe cúis an náisiúnachais sa tír seo agus cás na sufraigéidí. **Déanann** mo dheirfiúr, Eva, a dícheall freisin, í ag obair ar son na sufraigéidí ó mhaidin go hoíche, Domhnach is dálach.

Constance agus Eva Gore-Booth

B (10 marc)

Anseo thíos tá giota téacs faoin iris idirlín **Meon Eile** (www.meoneile.ie)

Athscríobh na habairtí i do fhreagarleabhar.

- Líon na bearnaí leis an bhfocal nó leis na focail is oiriúnaí sna habairtí **2, 3, 4** agus **5** thíos.
- Aimsigh ainmfhocal **amháin** sa **tuiseal ginideach uatha** in abairt **6** thíos agus scríobh i do fhreagarleabhar é.

Ag cur leis an chomhrá

1. **Sampla:** Is mheán na bhfiseán a chuirtear scéalta i láthair ar an suíomh gréasáin **Meon Eile**.

- (a) tríd (b) trí (c) tríot

Freagra: Is **trí** mheán na bhfiseán a chuirtear scéalta i láthair ar an suíomh gréasáin **Meon Eile**.

2. Tugann an t-ardán seo ar líne léargas ar leith ar an saol i gCúige Uladh, agus níos i gcéin.

- (a) fada (b) fad (c) faide

3. Tá an comhrá a bhíonn ar siúl cainteoirí Gaeilge ar líne ag dul ó neart go neart.

- (a) aige (b) ag (c) acu

4. Is pobal ildánach é pobal na Gaeilge a mbíonn go leor tuairimí acu.

- (a) difriúil (b) difriúla (c) difríocht

5. Tugann an suíomh seo deis do na Gaeilge a bheith gníomhach sa chomhrá seo.

- (a) mhuintir (b) muintir (c) muintire

6. Tá foireann dhíograiseach i bhfeighil na hirise seo.

Scríobh freagraí ROINN IV i do fhreagarleabhar.

Ceist 3. Freagair do rogha **ceann amháin** de **A, B, C**, anseo thíos.
(Ní gá níos mó ná leathanach go leith a scríobh.)

A. AISTE nó ALT NUACHTÁIN / IRISE

Scríobh ar do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Mar a chaith mé an deireadh seachtaine seo caite.
- (ii) Cúrsaí spóirt ar an teilifís na laethanta seo.
- (iii) Dá mbeinn i mo phríomhoide ar mo scoil féin.
- (iv) Albam ceoil a cheannaigh mé ar líne.
- (v) Éire – an tír is fearr ar domhan.

B. SCÉAL / EACHTRA

Freagair do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Ceap scéal a mbeadh an giota seo thíos oiriúnach mar **thús** leis:
‘Fuist, le do thoil, a mhamaí! Fan go gcleisfidh tú mo thaobhsa den scéal’
- (ii) Eachtra a tharla dom nuair a bhí mé ag siúl sna sléibhte.

C. DÍOSPÓIREACHT / ÓRÁID

Maidir le do rogha **ceann amháin** de na rúin seo thíos, scríobh an chaint a dhéanfá i ndíospóireacht scoile ar son *nó* in aghaidh an rúin sin:

- (i) Ní léiríonn daoine óga meas ceart ar sheandaoine sa lá atá inniu ann.
- (ii) Ba chóir do gach scoláire freastal ar choláiste samhraidh sa Ghaeltacht.